

Било је потпуно природно да се, након избора патријарха Иринеја, пажња јавности више усмери на њега и његову мисију него на блаженопочившег патријарха Павла. И то је сасвим природно. Пуноћа Цркве Божје оличена кроз архијереје, свештенство, монаштво и верни народ наставља дело спасења, али не заборавља да се молитвено сећа патријарха Павла и свих патријараха, архиепископа, митролита и епископа пре њега. Поједини медији су опет посведочили другачију праксу којом су се, на један дрзак и недостојан начин, заправо обрушили на личност патријарха Павла. Наиме, нови патријарх Иринеј је одмах јавности приказан на начин који су ти медији одредили као подобан, а посебно су „пророковали“ да ће нови патријарх заправо посебно сведочити „дух верске толеранције међу свим конфесијама у Србији који нам је до сада недостојао“. Из такве констатације се веома лако извлачи погрешан закључак да патријарх Павле, а и патријарх Герман пре њега, заправо и нису били људи који су сведочили дух верске толеранције међу свим конфесијама. И тако се дошло до парадокса. Патријарх Павле је приказиван као свети човек, али коме је, по њиховом доживљају и представи патријарха Иринеја, апсолутно био стран дух верске толеранције. Да ли је то стварно било тако?

Одговор је више него једноставан. Наравно да није. Ако је ико на овим просторима и у времену рата и страдања свога и других народа, а и у времену мира, позивао на верску толеранцију и сведочио дух верске толеранције, онда је то блаженопочивши патријарх Павле. Зар су тако брзо заборављени његови сусрети са представницима Римокатоличке цркве и Исламске заједнице у време рата? Зар његова порука, вапај и молба да будемо људи није било сведочење најдубље не само верске него и људске толеранције? Зар његово непристајање на тзв. Велику Србију по цену да само он остане у њој није било сведочење најбољег примера људске и верске толеранције? Зар су тако брзо заборављене његове најдубље поруке мира и толеранције? Зар је могуће да је благи и добри патријарх Павле имао све врлине осим врлине људске и верске толеранције?

Не верујем да су заговорници тих ставова имали намеру да такве примедбе упуте на рачун блаженопочившег патријарха Павла, али су такав ефекат постигли. А хтели су нешто друго. Њима је заправо био циљ да медијским притиском на патријарха Иринеја већ на почетку направе оквир у коме ће он морати да се креће „с обзиром да јавност од њега очекује посебан ангажман у погледу верске толеранције“.

Дошло се и до новог парадокса. Патријарха Иринеја, човека који је монах више од пола века, верској толеранцији уче они који су и те како нетолератни прво према Српској

Цркви, а потом и према свакој другој традиционалној цркви и верској заједници која се не уклапа у њихов идеолошки калуп у савременом друштву.

Очекивања нових реформатора и самозваних трасера патријархове мисије су веома брзо пала у воду. Од великих промотера „верске толеранције“ код патријарха Иринеја после једне његове изјаве постали су највећи његови критичари и опадачи. При томе, упорно су прескакали чињеницу да је у „спорној изјави о муслиманима“ патријарх Иринеј заправо говорио о Шиптарима на Косову и Метохији одговарајући на новинарско питање: какву поруку шаље Србима на Косову и Метохији? Медијски реформатори су одмах заборавили питање и контекст одговора, али им није сметало да методама „спин мајстора“ патријархов одговор прошире на све припаднике исламске вероисповести у Србији. Таквима није пало на памет да траже извињење од оних који су у етнички очишћеном Сарајеву на највулгарнији начин приказивали Патријарха Павла након његовог упокојења? А када бисте погледали емисију Михаила Радојичића, оног чувеног „Шока“ са почетка осамдесетих година XX века, на државној телевизији Црне Горе у којој се на примитиван начин обрачунава са Богом, Црквом, Богородицом, светитељима и свештенством вређајући верска осећања православних хришћана у Митрополији црногорско-приморској, онда захтевима за извињење не било краја!

Приликом телевизијског преноса, а и у каснијим телевизијским емисијама посвећеним избору и интронизацији патријарха Иринеја, на веома вешт начин је неколико пута пласирана још једна веома опасна порука. Наиме, више пута је констатовано да је од великог значаја то што је патријарх Иринеј „први српски патријарх који је изабран у 21. веку и у самосталној Србији“. Један од државних функционера је упутивши честитку патријарху Иринеју чак изразио очекивање „да ће патријарх допринети развоју православља у Србији“.

Пре свега, у црквеном смислу нема никаквог значаја да ли је патријарх изабран у самосталној Србији или на неком другом месту које се налази на простору канонске јурисдикције наше помесне Цркве. Истини за вољу, у Уредби о избору Првог српског патријарха успостављене Патријаршије од 23. октобра 1920. године („Гласник“, службени лист Српске православне патријаршије, бр. 8, 29. октобра 1920) било је прописано да се „Изборни сабор састаје у престоници Београду ради избора патријарха најдаље за три месеца од дана када ова Уредба буде објављена у Службеним новинама“ (чл. 4). Међутим, у важећим законодавним актима Српске цркве нигде није прописана обавеза да се избор патријарха мора вршити у Београду. Место и време заседања Сабора одређује Свети архијерејски синод. Бољим познаваоцима новије историје Српске цркве је познато да је Свети архијерејски сабор своја заседања више пута почињао или завршавао у Пећкој патријаршији, Жичи, Студеници, Острогу или Бањалуци.

У раду изборног заседања Светог архијерејског сабора приликом избора 45. патријарха српског је учествовало 44 епархијских и викарних епископа. Само 16 од њих столује у Србији у својству епархијских или викарних епископа, а од укупно 45 епархија колико их сада има у СПЦ само се 13 налази на подручју Републике Србије. Дакле, само се једна трећина од укупног броја епархија СПЦ налази у Србији, а две трећине се налазе изван државних граница Србије. И како онда може да буде тако важно и битно наглашавање чињенице да је патријарх Иринеј изабран у самосталној Србији? Зар се тако олако можемо одрицати своје историје и своје географије и као нико на овој земљи сужавати свој духовни простор?

Подсећања ради, престолонаследник Александар је у име свога оца краља Петра на празник Сабора српских просветитеља 1920. године указом потврдио да се „поглавар васпостављене Српске патријаршије, пријемник Трона Светога Саве, првог архиепископа и просветитеља српског, Арсенија, Данила I, Јанићија, Макарија, Гаврила, Арсенија Чарнојевића и осталих великих патријараха зове „Српски патријарх Православне цркве Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца“ („Гласник“, бр. 5 од 14. септемба 1920). У фамозном акту престолонаследника Александра од 17. јуна 1920. године (који „монтегрини“ и „дукљани“ по Црној Гори упорно погрешно узимају као акт којим је наводно „окупаторска“ династија Карађорђевића укинула „аутокефалну ЦПЦ“) наведено је да је званични назив Цркве у то време – „Српска православна црква Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца“ („Гласник“, бр. 1 од 14. јула 1920). Цариградски патријарх Мелетије се у свом канонском писму од 24. фебруара 1922. патријарху Димитрију обратио као „најблаженијем патријарху Београда и целог Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца“. Вишедеценијска и још увек важећа титула архиепископа пећког, митрополита београдско-карловачког и патријарха српског управо надилази све границе и државе и обједињује све православне хришћане без обзира на разлике.

Многима још увек није јасно колико је опасно када се језик политике и државно-правна логика не само уплићу него и у значајној мери утичу на унутрашња црквена питања. Ко је од тадашњих политичких актера могао да претпостави да „дуго жељено Краљевство Срба, Хрвата и Словенаца“ неће трајати ни сто година? Да ли је некоме тада могло да падне на памет да ће се икада од ондашње српске Црне Горе и једног српског народа у њој створити више нација, а да ће антисрпска хистерија постати основно начело идеологије монтенегринства данас? Да не говорим да је назив „Православна црква Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца“ већ и тада био споран с обзиром на то да су се под духовном јурисдикцијом обновљене Пећке патријаршије налазиле и епархије, попут Скадарског викаријата, које су вољом светских моћника са православним српским народом остале изван политичких граница Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца?

Патријарх српски или патријарх Србије?

Пише: Велибор Џомић
уторак, 16 фебруар 2010 09:44

У времену када се смишљено и подло форсирају антицрквене тезе о „црногорској цркви“, „босанској цркви“, „војвођанској цркви“, „косовској цркви“, „хрватској православној цркви“ и ко зна још каквим накарадама, овакве поруке само служе црквеним и српским непријатељима да људе уверавају да је реч о патријарху Србије, а не о патријарху српском и да тако подстичу и подгревају нездрави црквени сепаратизам разбијањем црквене јурисдикције према границама новонасталих држава

У секуларним државама су јасно раздвојене световне и духовне надлежности. Црква Христова као богочовечански организам није условљена и везана државним границама. Уосталом, и данашње подручје канонске јурисдикције Српске цркве то недвосмислено потврђује. Наши архијереји и свештенство и у будуће, као што су и до сада, непрестано морају да сведоче духовно јединство у свом народу без обзира на променљиве политичке границе и државно-правне оквире.

Медијско пренаглашавање „самосталне Србије“ као места избора патријарха Иринеја управо треба да подстакне саборске оце архијереје да донесу одлуку да се у будућем времену избор архиепископа пећког, митрополита београдско-карловачког и патријарха српског има вршити у манастиру Пећкој патријаршији, вишевековном седишту српских архиепископа и патријараха. А „пророковање“ вештих медијских „пророка друге Србије“ демантоваће управо патријарх Иринеј својим канонским посетама Црној Гори, Републици Српској, Федерацији БиХ, Македонији, Хрватској, Словенији и свуда где има његове духовне деце којима ће донети поруке мира и посведочити очинску љубав.

(Краћа верзија овог чланка објављена је у последњем броју недељника *Печат*)